

Fackförbundet STs rättspolitiska program

x

FACKFÖRBUNDET ST

Fackförbundet ST Januari 2025

Referens/författare: Shervin Vahedi och Karl Djurberg Malm

Enheten för Kommunikation och Påverkan

Formgivning: Hellgren grafisk form

Innehåll

Fackförbundet STs rättspolitiska program	1
Fackförbundet STs rättspolitiska program	2
Ett rättspolitiskt program	2
Programmet är till för både rättsväsendet och andra berörda myndigheter	2
Rättspolitiska reformer måste vägas mot långsiktig samhällsnytta	2
Sverige ska vara ett föregångsland när det gäller mänskliga rättigheter	2
PRINCIP 1:	
Den offentliga makten måste följa grundlagens rättsstatliga principer	3
Regeringen måste ge utredningskommittéer tid och lyssna på experterna	4
PRINCIP 2:	
Regeringens styrning av myndigheterna måste följa förvaltningspolitiska grundprinciper	5
Myndigheterna är experter och regeringen måste lyssna på dem	6
Andra politikområden riskerar att "kriminalpolitiseras"	6
Det offentliga måste ansvara för och utföra samhällsbärande uppgifter inom rättsväsendet	7
PRINCIP 3:	
Kriminalpolitiken måste bygga på kunskapsbaserade åtgärder	9
Brottsbekämpande metoder måste vägas mot långsiktiga samhällskonsekvenser	10
Straffrättsliga påföljder ska tydliggöra ansvar och främja rehabilitering	10
Barn och ungdomar måste behandlas på annat sätt än vuxna	11
PRINCIP 4:	
Brottsoffer måste stärkas och ges förutsättningar att vara delaktiga	13
Kvinnliga brottsoffer måste få kunskapsbaserade insatser	14
Barn som brottsoffer måste få särskild prioritet	15
PRINCIP 5:	
Det brottsförebyggande arbetet måste stärkas	17
Långsiktig trygghet genom satsning på återfallsförebyggande arbete	18
PRINCIP 6:	
De anställda inom de statliga myndigheter som berörs måste ha goda förutsättningar och arbetsvillkor	19
De anställdas erfarenheter är viktiga för rättsväsendets utveckling	20
En sammanhållen kompetensförsörjning stärker kvaliteten i rättsväsendet	20

Om Fackförbundet ST

Fackförbundet ST organiserar alla anställda inom statlig verksamhet och har mer än 100 000 medlemmar. Våra medlemmar arbetar inom statliga myndigheter och verk, universitet, högskolor och statligt finansierade stiftelser samt i bolag med statligt uppdrag. Det ger oss en unik kunskap om hur det är att arbeta på samhällets och statens uppdrag.

Fackförbundet STs vision är ett hållbart arbetsliv och ett demokratiskt samhälle. Detta innebär att vi arbetar för att alla som arbetar på statligt uppdrag ska ha goda förutsättningar att genomföra sitt arbete. Statligt anställda utgör en viktig kugge i det demokratiska maskineriet. Vi arbetar också att alla som bor i Sverige ska ha rätt och möjlighet till en demokrati som vilar på rättsstatliga principer samt ha skydd för sina mänskliga rättigheter.

Fackförbundet STs rättspolitiska program

Ett rättspolitiskt program

Fackförbundet STs rättspolitiska program slår fast vikten av att all offentlig maktutövning följer de rättsstatliga principerna. Det yttersta uttrycket för den offentliga makten är ensamrätten att besluta om straff för brottsliga handlingar. Det är av yttersta vikt att den makten utövas med omsorg och med respekt för envars mänskliga och demokratiska rättigheter. Det handlar i slutändan om att statens makt måste vara legitim och att alla som bor i Sverige måste hysa förtroende för maktutövningen. I Sverige och övriga nordiska länder finns ett stort förtroende och en tillit till att den offentliga makten som utövas av riksdag, regering och förvaltningen sköter sina uppdrag på ett sakligt och opartiskt sätt med stöd i lag samt med respekt för allas likhet inför lagen. Att ett samhälle genomgår förändringar över tid är i sig fullt naturligt men det är väsentligt att grunderna för den demokratiska rättsstaten upprätthålls av såväl stat och myndigheter som medborgare. Förändringar måste mötas genom att de rättsstatliga principerna upprätthålls och anpassas utifrån aktuell vetenskap och väl beprövad erfarenhet, istället för att de dekonstrueras utifrån en oförmåga att möta förändringarna i samhällsutvecklingen.

Programmet är till för både rättsväsendet och andra berörda myndigheter

Vårt rättspolitiska program rör både rättsväsendet och andra myndigheter. Under de senaste decennierna har många reformer starkt påverkat dessa myndigheter och deras möjligheter att utföra sina uppdrag på ett ändamålsenligt sätt. Det är Fackförbundet STs uppfattning att reformer av förvaltningen måste ske på ett eftertänksamt och lämpligt

sätt, annars finns det risk för att förtroendet hos de som bor i Sverige devalveras. Det i sin tur kan leda till ett legitimitetsproblem för hela det demokratiska systemets grundvalar.

Rättspolitiska reformer måste vägas mot långsiktig samhällsnytta

Satsningar på rättsväsendet tillåts ofta kosta mycket. Det är därför viktigt att de ekonomiska satsningarna verkligen kartläggs och utvärderas noggrant. Samhällsnyttan av reformerna måste också följas upp och kunskapen sådana uppföljningar genererar måste tas till vara. Lärdomar och erfarenheter från hela rättsväsendet och andra berörda myndigheter måste användas i utvecklingen av myndigheternas verksamhet. Satsningar och förändringar som enbart tjänar populism och inte medför någon samlad samhällsnytta ska inte genomföras

Sverige ska vara ett föregångsland när det gäller mänskliga rättigheter

Sverige har historiskt betraktats som ett föregångsland för mänskliga rättigheter. Våra institutioner har länge präglats av humanism och respekt för människans värdighet. Det är i tider då samhället står inför stora utmaningar som dessa värden blir särskilt betydelsefulla. Här spelar fackförbundet ST och andra arbetstagarorganisationer en avgörande roll för att dessa värden ska fortsatt vara en central del av samhället.

Fackförbundet ST slår i detta rättspolitiska program fast sex principer som syftar till att stärka demokratin, myndigheterna och alla statligt anställda.

PRINCIP 1:

**Den offentliga
makten måste
följa grundlagens
rättsstatliga
principer**

Rättsstatliga principer utgör grunden för hur offentlig makt får utövas. Med rättsstatliga principer menar Fackförbundet ST att all offentlig maktutövning ska utgå från det demokratiska styrelseskicket. All maktutövning ska följa lagarna, vara opartisk och saklig med respekt för de mänskliga rättigheterna samt allas likhet inför lagen. Principerna fastslås i regeringsformen och andra grundlagar samt i förvaltningslagen. Detta innebär att alla som utövar offentlig makt måste följa dessa lagar och principer.

Fackförbundet ST vill att:

- de demokratiska och rättsstatliga värden beaktas i alla reformer.
- grundlag och internationella konventioner som skyddar grundläggande fri- och rättigheter alltid följs.
- kriminalpolitiken håller sig inom demokratiska principer och beaktar allas likhet inför lagen och envars mänskliga rättigheter.

Regeringen måste ge utredningskommittéer tid och lyssna på experterna

En av det statliga utredningsväsendets främsta funktioner är att ta fram välgrundade beslutsunderlag som ger en samlad bild av hur olika förslag påverkar samhället så att regeringen får bra beslutsunderlag för att lägga fram lagförslag för riksdagen. När ny lagstiftning tas fram måste regeringsformens strikta beredningskrav följas. En förutsättning för att detta ska vara möjligt är att utredningskommittéerna får tillräcklig tid, resurser att

bemanna sekretariaten och ett mandat som gör det möjligt att ta tillvara expertisen. Detta är särskilt viktigt i frågor som rör rättsväsendet, eftersom reformer inom området kan få långtgående konsekvenser för rättssäkerheten och tilliten till statens institutioner.

Det ligger i hela samhällets intresse att utredningskommittéerna får goda förutsättningar att ge en helhetsbild av samhällseffekterna och möjliggöra analyser som inkluderar både lagtekniska aspekter och mer principiella och långsiktiga konsekvenser. Smala utredningar med korta utredningstider och ideologiskt riktade direktiv ger dåliga beslutsunderlag. Detta leder till att det är svårt att få en helhetsbild av hur samhället påverkas. Utredningarnas uppdrag måste därför vara allmänt hållna, breda och förutsättningslösa.

När regeringen sedan tar fram propositioner till riksdagen med ny lagstiftning måste även den genomgå en gedigen beredningsprocess, där aktörer med olika kunskap och intressen får komma till tals. En gedigen beredningsprocess skapar förutsättningar för att belysa konsekvenser ur flera perspektiv och bidrar till mer ändamålsenliga beslut.

Fackförbundet ST vill att:

- lagstiftningsprocessen är grundlig och följer regeringsformens beredningskrav.
- expertkunskap från utredningarnas expertgrupper och remissinstanser tas tillvara.
- Lagrådets granskning ges ett reellt inflytande.
- utredningsdirektiv ska vara öppna, breda och förutsättningslösa.

PRINCIP 2:

**Regeringens
styrning av myndig-
heterna måste följa
förvaltningspolitiska
grundprinciper**

Myndigheterna måste få rimliga uppdrag och resurser. De förvaltningspolitiska grundprinciperna är en förutsättning för att förvaltningen ska kunna arbeta långsiktigt och effektivt med sina uppdrag. Dessutom måste alla myndigheter följa rättsstatliga grundprinciper. De måste till exempel uppfylla regeringsformens och förvaltningslagens krav på stöd i rättsordningen för sina beslut och åtgärder och att all hantering sker på ett sakligt och opartiskt sätt. En sammanhållen styrning som tar hänsyn till lagarnas ramverk bidrar också till att myndigheter kan samverka på ett bättre sätt. Alltför kortsiktiga eller ryckiga förändringar i styrningen riskerar att försvåra myndigheternas arbete. Myndigheterna ska bidra till att genomföra regeringens politik, men samtidigt måste kortsiktiga politiska ställningstaganden balanseras mot de rättsstatliga principerna i regeringsformen.

Ett önskvärt sätt är att regeringen styr myndigheterna tydligare utifrån målet för respektive politikområde. När det gäller kriminalpolitiken är regeringens mål att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Detta innebär att rättsskipning och annan myndighetsutövning ska vara förutsebar och enhetlig.

Fackförbundet ST vill att:

- Regeringens mål att minska brottslighet och öka trygghet ska, som riksdagen slagit fast i budgetpropositioner och andra propositioner, måste vara styrande för kriminalpolitiken och andra närliggande politikområden.
- reformer inom kriminalpolitiken och närliggande politikområden ska syfta till att uppfylla de övergripande målsättningarna.
- andra myndigheter utanför rättsväsendet som får brottsförebyggande uppgifter och uppdrag får tillräcklig resurstilldelning för att klara detta.

Myndigheterna är experter och regeringen måste lyssna på dem

Den svenska förvaltningsmodellen bygger på att myndigheterna är fristående från regeringen och att de styrs genom lagar, förordningar, regleringsbrev och andra regeringsbeslut. Regeringsformen förbjuder så kallat ministerstyre där politiker fattar beslut i ärenden som rör enskilda fall. Tanken är att myndigheterna ska vara experter inom sina respektive områden och kunna ta fram gedigna beslutsunderlag för att regeringen ska kunna fatta goda politiska beslut. Detta sker bland annat genom remissförfarandet då ny lagstiftning bereds. Modellen förutsätter att regeringen upprätthåller förtroende, tillit och en fungerande dialog gentemot Regeringskansliet och förvaltningen. Alltför detaljerad styrning riskerar att åsidosätta denna känsliga rollfördelning.

Fackförbundet ST vill att:

- myndigheterna får vara experter och att regeringen lyssnar till dem.
- regeringen tar ansvar för sin politik och inte skyller på brister i myndigheterna.

Andra politikområden riskerar att "kriminalpolitiseras"

Stora förändringar inom kriminalpolitiken får effekter även på andra politikområden. Förändringar inom kriminalpolitiken påverkar därför även andra myndigheter än rättsväsendet. Uppgiftsskyldighet och utökade kontroller leder till att myndigheter som hanterar stora mängder information får en större börda. Det påverkar också tilliten till det offentliga om myndigheterna i större utsträckning ska kontrollera och registrera boende i Sverige. Förtroendet för våra myndigheter riskerar då att skadas.

Reformer som avser exempelvis strängare krav för medborgarskap, uppehållstillstånd och arbetstillstånd ställer hårdare krav och kläs i repressiva och kontrollerande ordalag. De hårdare kraven riskerar att leda till minskad rättssäkerhet för de enskilda som drabbas av besluten. Samtidigt betraktas kopplingen mellan migration och brottslighet som självklar i den politiska debatten och många asylsökande ses allmänt som en förklaring till brottslighet

Fackförbundet ST vill att:

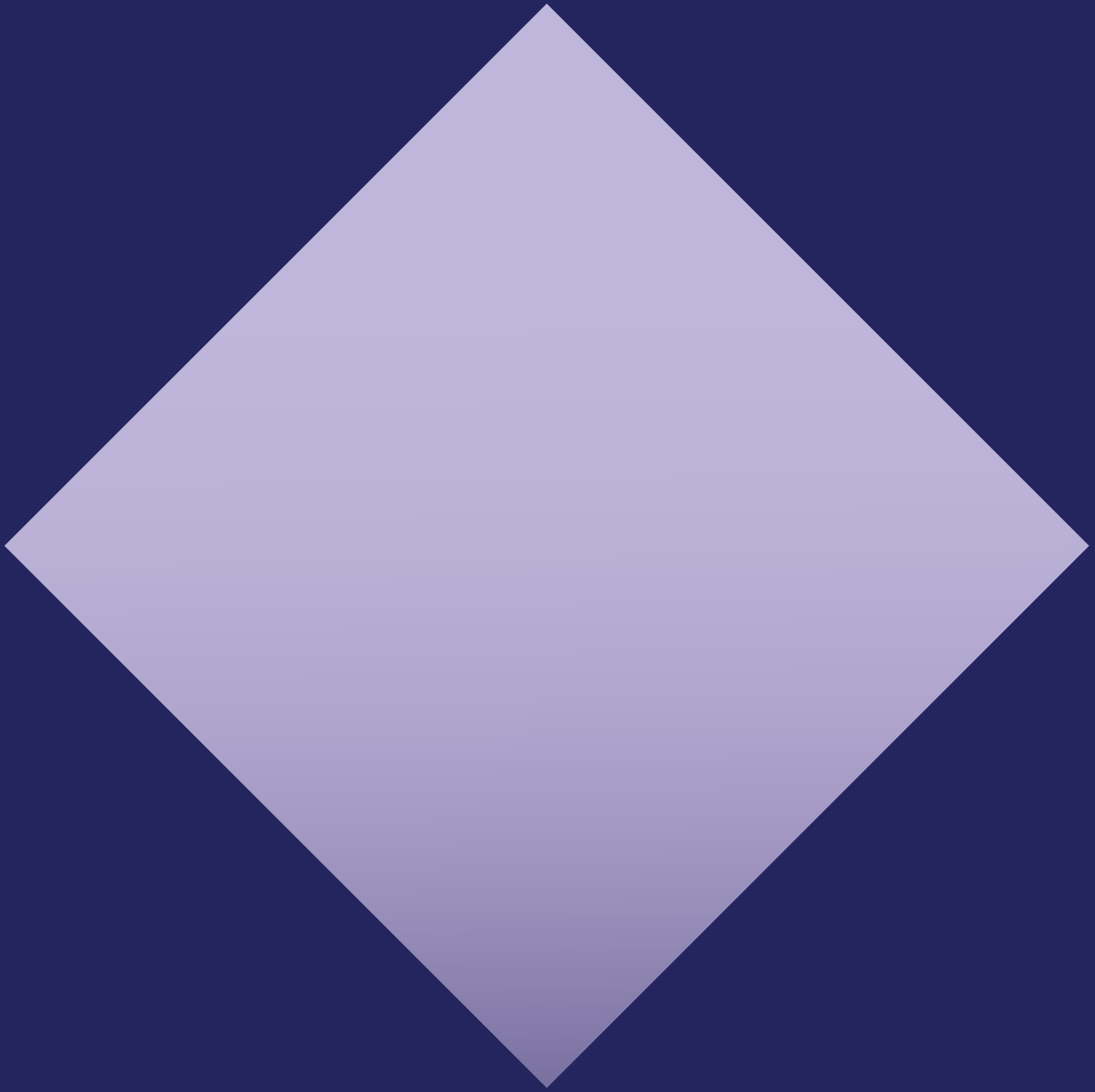
- förvaltningspolitiken värnar det tillitsfulla förhållandet mellan de som bor i Sverige och myndigheterna.
- förtroendet för myndigheterna behålls högt genom insatser för att bättre möta enskilda.
- debatten kring migration, asylsökande och integration tydligare frikopplas från kriminalpolitiken.

Det offentliga måste ansvara för och utföra samhällsbärande uppgifter inom rättsväsendet

Myndighetsutövningen i Sverige ska som huvudregel utföras av myndigheter. Det krävs stöd i lag för att överlämna myndighetsutövning åt andra organ. Under de senaste decennierna har flera sådana lagar som överlämnar myndighetsutövning åt andra upphävts. Ambitionen synes ha varit att hålla sig till huvudregeln om att myndigheter ska stå för myndighetsutövningen. I tillfälligt svåra situationer som uppstår kan det framstå som en lösning att outsourca myndigheternas arbete, men i längden är detta fel väg att gå.

Fackförbundet ST vill att:

- den statliga myndighetsutövning utförs i Sverige av svenska myndigheter med statligt anställda.

PRINCIP 3:

**Kriminalpolitiken
måste bygga på
kunskapsbaserade
åtgärder**

Fackförbundet ST anser att brottslighetens orsaker finns både i individens förutsättningar och i de samhällsstrukturer som påverkar människors livsvillkor. Varje individs förutsättningar påverkar hur de agerar i enskilda situationer. Samtidigt som yttre faktorer, exempelvis ojämlikhet, socioekonomiska skillnader, utsatthet för diskriminering, och bristande tillgång till utbildning bidrar till att öka risken för brottslighet. En effektiv kriminalpolitik måste därför bygga på en förståelse för detta samspel och ta hänsyn till de sociala villkor och individuella förutsättningar. Olika typer av brottslighet tar dessutom olika uttryck och har skilda bakomliggande orsaker. Metoder som fungerar väl i arbetet mot organiserad brottslighet är inte nödvändigtvis effektivt mot annan brottslighet, till exempel mäns våld mot kvinnor, ekonomisk brottslighet eller narkotikabrott. Åtgärder för att motverka och förebygga brott behöver därför anpassas efter dessa olika förutsättningar. Detta innebär att det sällan finns enkla lösningar för att komma åt brottslighet generellt och därför måste kunskap och evidensbaserade metoder vara styrande.

Fackförbundet ST vill att:

- alla straffrättsliga reformer bygger på forsknings- eller kunskapsbaserade metoder.

Brottsbekämpande metoder måste vägas mot långsiktiga samhällskonsekvenser

Beslut som syftar till att bekämpa brottslighet får ofta konsekvenser för hela samhället. Det kan till exempel handla om skärpta straff, fler övervakningskameror eller visitationszoner. Men det kan också handla om ökade anslag till skola, polis och socialtjänst. Allt kan ses som en del av det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet. Därför behöver åtgärder utformas med förståelse både för brottslighetens orsaker och för hur olika beslut kan påverka samhället ur ett bredare perspektiv.

Det finns flera verktyg för att motverka brottslighet. Långtgående kontrollerande åtgärder kan till exempel vara avgörande för att upptäcka och hantera vissa typer av brott. Samtidigt innebär ökad kontroll och övervakning en fara för inskränkningar i allmänhetens integritet och att fler individer än nödvändigt misstänkliggörs. På sikt riskerar detta att förskjuta gränserna för individens fri- och rättigheter och kan öka risken för diskriminering.

Sociala insatser utgör ett annat verktyg som kan bidra till minskad brottslighet genom att det stärker sociala relationer i samhället och främjar välbefinnande. När individer ges bättre förutsättningar i samhället och tilliten ökar stärks även de strukturer som motverkar kriminalitet. Därmed kan sådana insatser få betydelse både för det brottsförebyggande arbetet och för samhällets utveckling i stort. Dessa insatser kräver långsiktighet och ett nära samarbete mellan berörda samhällsaktörer.

En effektiv och hållbar kriminalpolitik kräver därför en balanserad användning av både kontrollerande verktyg och sociala insatser. Kriminalpolitiska insatser måste alltid väga åtgärders effektivitet mot samhällsliga konsekvenser. Ett starkt skydd för individens fri- och rättigheter måste alltid säkerställas.

Fackförbundet ST vill att:

- utökade befogenheter för brottsbekämpande myndigheter vägs och balanseras mot långsiktiga konsekvenser för samhället och individens fri- och rättigheter.

Straffrättsliga påföljder ska tydliggöra ansvar och främja rehabilitering

Straffrättsliga påföljder har en central funktion i rättsstaten eftersom de markerar samhällets avståndstagande från brott och tydliggör vilka handlingar som samhället inte accepterar. Påföljdssystemet tydliggör det individuella ansvaret och ger samhället möjlighet att hålla den som begår ett brott ansvarig för sina

handlingar. Denna kedja av ansvarsutkrävande är viktig för att upprätthålla rättsstatens legitimitet, men också till viss del för att för att ge brottsoffer upprättelse.

Påföljder ska användas för att skapa förutsättningar att åtgärda de skador som brottet orsakar brottsoffer och samhälle. De ska samtidigt stödja den dömdes rehabilitering och återanpassning i samhället. Den som begår brott måste få stödinsatser som behandling, utbildning och arbetsmarknadsstöd. På så sätt ger samhället den dömda möjlighet att ta ansvar för sin framtid och bryta sin kriminella bana. Verkställighet av påföljder medför betydande kostnader för samhället. Därför är det särskilt viktigt att rehabiliteringen är inriktad på sådana insatser som minskar risken för återfall i brott.

Samhället bör endast använda frihetsberövande åtgärder när mindre ingripande åtgärder inte är tillräckliga. Alternativ som samhällstjänst, villkorliga straff, elektronisk övervakning eller andra åtgärder ska beaktas om individen inte utgör ett allvarligt hot. Sveriges internationella åtaganden måste vara vägledande i detta och tillämpningen måste följa de riktlinjer och rekommendationer som kommer från internationella övervakningsorgan inom Europarådet och FN.

Fackförbundet ST vill att:

- rättsväsendets myndigheter som verkställer straffrättsliga påföljder får förutsättningar att prioritera rehabiliterande insatser för att motverka återfall och därigenom stärka samhällsskyddet

Barn och ungdomar måste behandlas på annat sätt än vuxna

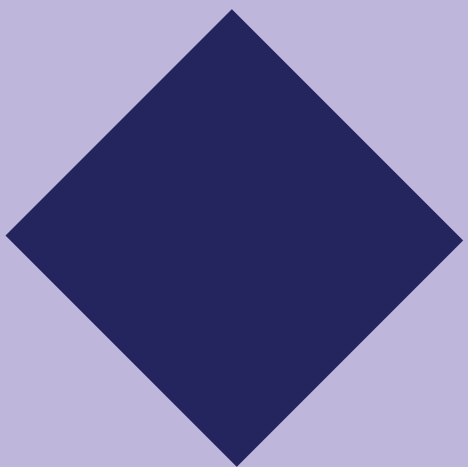
Barn som begår brott kan orsaka stor skada för både brottsoffer och samhället. Det är därför viktigt att barns aktörskap inom brottslighet tydliggörs och tas på allvar. Samtidigt behöver deras handlingar också förstås med hänsyn till att de fortfarande befinner sig i en utvecklingsfas som skiljer sig från vuxnas. Deras förmåga att förstå konsekvenser och hantera risker är ännu inte fullt utvecklad vilket gör att samhället måste bemöta barn på ett sätt som tar hänsyn till deras mognad och behov.

Dessutom är många barn som begår brott själva utsatta. Unga kan utnyttjas av exempelvis kriminella nätverk och användas som verktyg i vuxnas brottslighet. De befinner sig därmed i en dubbel position som både förövare och offer. Detta kräver att samhället och rättssystemet utformas så att det skyddar barn från utnyttjande och tar hänsyn till deras särskilda sårbarhet.

Det är viktigt att barn hålls ansvariga för sina handlingar men de kan inte straffas som vuxna. Åtgärder som riktas mot barn måste istället utgå från beprövad kunskap och följa Sveriges internationella åtaganden, särskilt barnkonventionen som är lag i Sverige. Det är viktigt att säkerställa att barnens rättigheter och behov står i centrum när myndigheter fattar beslut som kan ha stora konsekvenser för barnens framtid.

Fackförbundet ST vill att:

- barn behandlas på annat sätt än vuxna avseende brott, straff och påföljdsval.

PRINCIP 4:

**Brottsoffer måste
stärkas och ges
förutsättningar
att vara delaktiga**

Samhället har ett ansvar att stå upp för brottsoffren. Fackförbundet ST anser att ett brottsofferperspektiv innebär att brottsoffers rättigheter, behov och situation måste stå i centrum. Staten har en positiv förpliktelse att skydda individer från brott och att säkerställa att de som drabbas ges upprättelse genom rättsprocessen. Det innebär att samhället måste säkerställa att brottsoffer ses som rättighetsbärare med möjlighet till stöd, information och delaktighet. Ett inkluderande brottsofferperspektiv ska utgå från brottsoffers individuella behov och den skada de utsatts för. Arbetet ska därför utformas så att brottsoffer bemöts respektfullt, ges kontinuerlig information genom hela processen och erbjuds professionellt stöd som stärker deras trygghet och återhämtning. En stor del av brottsoffren får aldrig sina ärenden prövade rättsligt men de måste ändå synliggöras och beaktas i samhällets insatser.

Fackförbundet ST vill att:

- samhället sluter upp bakom den som utsatts för brott och därigenom tydligt visar att brott inte accepteras.
- brottsoffer erkänns som rättighetsbärare och får stöd, information och får vara delaktiga genom hela rättsprocessen utifrån sina individuella behov.
- samhället tar ansvar för att beakta brottsoffer även om deras anmälningar läggs ner.
- Ett stärkt brottsofferperspektiv måste finnas i alla myndigheter som möter brottsutsatta

Brottsofferperspektivet ska vara ett kärnuppdrag för alla myndigheter som möter personer som utsatts för brott. Det kräver att rättsprocesserna fungerar både effektivt och rättssäkert. Det innebär att myndigheterna måste ha tillräckliga resurser för att hantera ärenden inom rimlig tid, att det ges tydlig och relevant information och säkerställa att brottsoffer känner delaktighet i hela processen.

Brottsoffers erfarenheter visar att känslan av att bli lyssnad på, att gärningspersonen hålls ansvarig och att processen är begriplig ofta är minst lika betydelsefull som straffens stränghet. Upprättelse kan därför inte reduceras till en fråga om repressiva åtgärder. Den handlar i stället om att samhället tar ett helhetsansvar för att den skada som uppstått erkänns och hantearas på ett respektfullt och meningsfullt sätt.

Politiken måste därför styra mot processuell rättvisa och mot att stärka myndigheternas professionalism, tillgänglighet och förmåga att möta människor i kris.

Fackförbundet ST vill att:

- staten tar ett större ansvar för att säkerställa att brottsofferperspektivet tillgodoses och genomsyrar rättsväsendets arbete.
- rättsväsendets myndigheter betraktar brottsoffer som en självklar del av sina processer, synliggör dem i rättsprocessen och ger dem möjligheter att delta.
- brottsoffer får sammanhållet stöd genom hela rättsprocessen, inklusive information, rättshjälp och psykosocialt stöd.
- brottsoffer ges tillgång till långsiktigt stöd som möjliggör återhämtning även efter dom.

Kvinnliga brottsoffer måste få kunskapsbaserade insatser

Den brottslighet som kvinnor utsätts för skiljer sig ofta från den som drabbar män. Insatser till brottsoffer är dock ofta utformade efter mäns situation och passar inte alltid kvinnor. Dessutom har mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och människohandel under lång tid varit prioriterade områden inom såväl kriminalpolitiken som jämställdhetspolitiken. Men det statliga åtagandet på området motsvarar inte denna övergripande prioritering. Både myndigheter i rättskedjan och andra myndigheter som möter

kvinnliga brottsoffer måste få ökade resurser och bättre förutsättningar att ge adekvat stöd och rätt insatser.

Fackförbundet ST vill att:

- kvinnors situation som brottsoffer tillgodoses genom anpassade och kunskapsbaserade åtgärder.
- staten skärper och ökar resurserna till myndigheternas arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och människohandel.

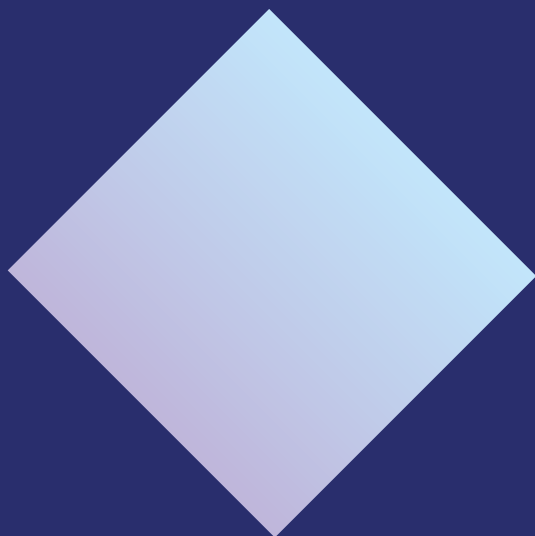
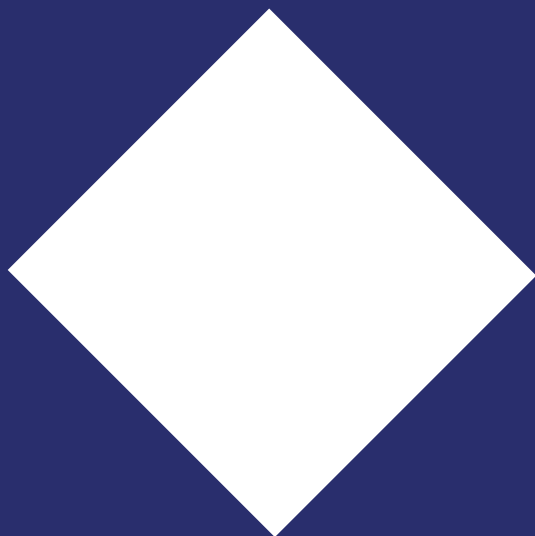
Barn som brottsoffer måste få särskild prioritet

Barn utgör en särskilt sårbar grupp och kan utsättas för brott både av andra barn och av

vuxna. De befinner sig ofta i en beroendeställning till vuxna och till samhället vilket medför att samhället har ett särskilt ansvar att säkerställa skyddet för deras rättigheter. Barn som brottsoffer ska ges skyndsamt och ändamålsenligt stöd, anpassat till barnets ålder och mognad. Barnets bästa ska stå i centrum och vara i fokus genom hela processen. De ska ges möjlighet till delaktighet i den utsträckning som är lämplig utifrån deras förutsättningar. När ett barn utsätts för brott kan även barnets anhöriga vara i behov av stöd vilket gör att samhället även ska beakta familjens behov för att möjliggöra återhämtning och återgång till en trygg vardag.

Fackförbundet ST vill att:

- samhället säkerställer att barn som är brottsoffer och deras familjer ges särskild prioritet och tillgång till anpassat stöd.

PRINCIP 5:

**Det brottsföre-
byggande arbetet
måste stärkas**

Det brottsförebyggande arbetet är avgörande för att samhället ska kunna möta, motverka och minska brottsligheten. Det förebyggande arbetet är brett och kräver insatser från hela samhället. Här finns insatser som kan ha en indirekt förebyggande effekt, till exempel genom strukturella reformer inom arbetsmarknadspolitiken eller bostadspolitiken. Men det handlar också om en väl fungerande barnavård, förskola, skola, goda sociala insatser och meningsfulla fritidssysselsättningar för barn och ungdomar.

Det mer specifikt inriktade brottsförebyggande arbetet är grunden för att minska kriminaliteten och samhället måste därför i högre utsträckning satsa på kunskapsbaserade och fungerande insatser som riktar in sig på exempelvis utbildning, sociala insatser eller tidiga insatser i samverkan mellan nationella myndigheter och kommuner.

Staten stöttar kommunerna genom generellt ekonomiskt stöd och genom olika typer av stöd från statliga myndigheter. Brå ska bidra till utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet och till samordning mellan aktörer vars verksamhet har betydelse för det brottsförebyggande arbetet. Regeringen styr arbetet i stor utsträckning genom tidsbegränsade regeringsuppdrag snarare än långsiktiga uppgifter. Strukturen för stödet behöver utvecklas och göras mer permanent så att staten erbjuder kommunerna ett långsiktigt stöd för sina brottsförebyggande insatser.

Ungdomar som utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom exempelvis missbruk eller brott behöver mer stöd. Detta kan ske inom redan befintliga regelverk. Sådant stöd kan ges med stöd av social skyddslagstiftning i socialtjänstlagen (2025:400) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Detta kan användas i större utsträckning istället för strängare straff eller sänkt straffbarhetsålder.

Fackförbundet ST vill att:

- det brottsförebyggande arbetet prioriteras högre.
- staten satsar mer pengar på stöd och vård av ungdomar som riskerar att hamna i kriminalitet.
- den statliga ungdomsvården reformeras och specialiseras.
- regioner och kommuner får mer resurser till brottsförebyggande arbete.
- förövare får mer stöd genom återfallsförebyggande insatser, avhoppare från gängkriminalitet får stöd för att våga hoppa av samt att deras anhöriga får stöd för att förhindra generationsbrottslighet.
- staten i högre utsträckning stöttar regioner och kommuner i det breda brottsförebyggande arbetet i praktiken genom permanenta strukturer för arbetet.

Långsiktig trygghet genom satsning på återfallsförebyggande arbete

Samhällets trygghet stärks när människor ges möjlighet att bidra, utvecklas och välja bort destruktiva mönster. Ett långsiktigt brottsofferperspektiv kräver även en tydlig koppling till återfallsförebyggande arbete. När färre personer återfaller i brott minskar risken för att nya individer utsätts. Rehabilitering och stöd som motverkar återfall är därför centrala delar av en politik som sätter brottsoffers trygghet i centrum. Staten ska ta ett samlat ansvar för att brottsoffers trygghet stärks både på kort- och lång sikt.

Fackförbundet ST vill att:

- återfallsförebyggande arbete ses som en central del av brottsofferpolitiken.
- strukturerna stärks för de som avtjänat fängelsestraff.

PRINCIP 6:

De anställda inom de statliga myndigheter som berörs måste ha goda förutsättningar och arbetsvillkor

De anställdas arbete inom rättsväsendets myndigheter är avgörande för att rättsstatens principer ska kunna omsättas i praktiken. Därför krävs arbetsvillkor som är hållbara över tid. Det är viktigt att de anställda kan känna trygghet i både sitt arbete och sin arbetsmiljö. En rimlig arbetsbelastning, stabil bemanning och tillgång till stöd och ledning är grundläggande för att medarbetarna ska kunna utföra sitt uppdrag professionellt.

Konkurrenskraftiga löner, tydliga karriärvägar och kontinuerlig kompetensutveckling stärker möjligheten att både rekrytera och behålla kompetenta medarbetare. Samtidigt behöver höga kompetenskrav upprätthållas då de är en förutsättning för kvalitet, rätts-säkerhet och i förlängningen för rättsstatens legitimitet. Att satsa på goda villkor är därmed ett sätt för staten att göra rättsväsendets myndigheter till attraktiva arbetsplatser som kan attrahera och behålla kompetenta anställda. Större reformer får inte bekostas genom att arbetsmiljön i myndigheterna försämras.

Fackförbundet ST vill att:

- de anställda inom rättsväsendets myndigheter och andra myndigheter som berörs av kriminalpolitiken har god arbetsmiljö och bra förutsättningar så att de kan göra ett bra jobb.

De anställdas erfarenheter är viktiga för rättsväsendets utveckling

De anställda inom rättsväsendets myndigheter har en god förståelse för verksamheternas behov, utmaningar och möjligheter. För att förändringar inom rättsväsendet ska vara effektiva, ändamålsenliga och rättssäkra behöver deras insikter vara en självklar del av det politiska reformarbetet. Den praktiska kunskap som finns bland de anställda är avgörande för att förstå hur besluten ska kunna omsättas i praktiken. Fackförbundet ST har en särskilt viktig roll då vi sitter på en samlad bild av de anställdas förutsättningar, behov och erfarenheter.

Rättsväsendets anställda och arbetstagarorganisationerna måste därför ses som en naturlig

och nödvändig part när nya reformer tas fram. När politiken tar tillvara de anställdas erfarenhet stärks kvaliteten i beslutsunderlagen och sannolikheten ökar att förändringar genomförs på ett sätt som förbättrar verksamheten i praktiken. På så sätt läggs grunden för ett rättsväsende som utvecklas utifrån både erfarenhet och beprövad kunskap.

Fackförbundet ST vill att:

- de anställda och arbetstagarorganisationer inom rättsväsendets myndigheter ses som en naturlig och självklar part i arbetet med att utforma reformer som berör rättsväsendet.

En sammanhållen kompetensförsörjning stärker kvaliteten i rättsväsendet

En hållbar kompetensförsörjning är avgörande för att rättsväsendets myndigheter ska ha de anställda och den kompetens som krävs för att klara sitt uppdrag. Myndigheterna utgör ett sammanlänkat system där varje del fyller en viktig funktion men samtidigt är beroende av människorna som arbetar i de andra delarna. Ingen myndighet arbetar isolerat. Obalans mellan myndigheterna får därför direkta konsekvenser i andra och riskerar att skapa flaskhalsar som påverkar både kvalitet och rättssäkerhet. Därför måste regeringen planera och analysera kompetensförsörjningen utifrån ett helhetsperspektiv. Det kräver samordning och långsiktig planering, där verksamheterna får gemensamma kunskapsunderlag och bättre förutsättningar att planera tillsammans. En sammanhållen kompetensförsörjning stärker förtroendet för rättsväsendet eftersom det leder till att högre kvalitet, både inom myndigheternas verksamhet och för skattebetalarna.

Fackförbundet ST vill att:

- reformer inom rättsväsendet också säkerställer en sammanhållen och långsiktig kompetensförsörjning som utgår från helheten och tar hänsyn till hur rättsväsendets myndigheter samverkar och påverkar varandra.

Fackförbundet ST

Box 5308, 102 47 Stockholm.
Besök: Sturegatan 15
Telefon: 0771-555 444.
E-post: st@st.org.
Webbplats: www.st.org